nevýhodou metody jsou její vysoké náklady, proto se používá převážně pro minoritní mléka a mlezivo.

Poslední blok přednášek se zabýval strategiemi produkce mléka. Za zmínku stojí přednáška zabývající se produkcí a kvalitou kozího mléka v Řecku. Prezentace popisovala výsledky výzkumu prováděného na třech výzkumných plemenech koz, z čehož dvě plemena pocházela z Řecka a jedno pocházelo z blízkého východu. Hodnotilo se základní chemické složení, užitkovost a kvalita z individuálních nádojů.

Pátý blok doplnily přednášky o damašském plemenu koz a jejich chování, křížení a odlišnosti od jiných plemen.

Sympozium bylo zakončeno technickou prohlídkou chovů a provozů, kterými se budeme zabývat v následujícím díle Mlékařských listů.

Práce vznikla v rámci institucionální podpory MZe číslo RO1415.

ČESKÁ AKADEMIE ZEMĚDĚLSKÝCH VĚD SI PŘIPOMNĚLA 90.-ti LETÉ VÝROČÍ

Udržování úrodnosti polí pro výživu, obnova krajiny nebo inovace v energetickém využití primární produkce - o těchto a dalších významných tématech pravidelně na svých jednáních diskutuje a v rámci odborných impaktovaných časopisů informuje Česká akademie zemědělských věd (ČAZV), která letos slaví 90. let od svého založení. Výroční plenární zasedání se konalo 3. 3. 2015 v aule České zemědělské univerzity v Praze (viz obálka ML s. 3).

V úvodním referátu připomenul předseda ČAZV, prof. Ing. Vilém Podrázský, CSc. význam ČAZV jak pro zemědělský výzkum, tak pro celou vědeckou obec v ČR. Počtem impaktovaných časopisů vydávaných ČAZV se řadí mezi nejdůležitější vydavatelské domy v ČR, čímž významně přispívá k šíření výsledků výzkumu a vývoje. Předseda dále hovořil o předsednictví ČAZV v Unii Evropských zemědělských akademií - UEAA (Union of European Academies for Science Applied to Agriculture, Food and Nature) na léta 2014 - 2016. Na tento referát navázal místopředseda RNDr. Jan Nedělník, Ph.D. koreferátem týkajícím se popularizace činnosti ČAZV a zemědělského výzkumu obecně i systémem hodnocení výsledků výzkumu. Předseda Vydavatelské rady doc. Ing. Radim Vácha, Ph.D. detailněji rozebral stav a zajištění vydavatelské činnosti v současném a hlavně budoucím období. Následoval blok, ve kterém vystoupili významní hosté, kromě přivítání rektorem ČZU v Praze prof. Ing. Jiřím Balíkem, CSc., dr.h.c., se jednalo o náměstka ministra zemědělství Ing. Jindřicha Šnejdrlu, náměstka ministra pro vysoké školství a výzkum prof. Ing. Jaromíra Vebera, CSc., předsedu Akademie věd ČR prof. Ing. Jiřího Drahoše, DrSc., dr.h.c., předsedu Slovenskej akadémie pôdohospodárskych vied prof. Ing. Štefana Mihinu, Ph.D., Ing. Josefa Stehlíka, předsedu Asociace soukromých zemědělců ČR a Ing. Miroslava Kobernu, CSc. ředitele pro programování a strategii Potravinářské komory ČR.

Po krátké diskuzi, v níž vystoupili členové ČAZV, následovalo společenské setkání v prostorách Klubu C - ČZU a především odpolední jednání jednotlivých odborů ČAZV.

Za výbornou organizaci je potřeba poděkovat pracovníkům sekretariátu ČAZV, kolegům z České zemědělské univerzity Praha, MZe za finanční podporu (záštita pana ministra Ing. M. Jurečky), dále Výzkumnému a šlechtitelskému ústavu ovocnářskému Holovousy s.r.o. a Chmelařskému institutu s.r.o. Žatec za zajištění občerstvení.

Zemědělec 2015

VÝROBA MLÉKA V EVROPSKÉ UNII PO ZRUŠENÍ KVÓT

Ing, Jindřich Kvapilík, DrSc., *Výzkumný ústav živočišné výroby, v.v.i., Praha- Uhříněves*
Ing. Jiří Kopáček, CSc., *Českomoravský svaz mlékárenský*

Milk production in the European Union after the abolition of quotas

Souhrn

Tradiční berlínské "Mléčné fórum" nazvané "18 dnů před koncem kvót - příchod na trh" se pro přibližně 450 účastníků (z toho cca 13 % zahraničních) konalo 12. a 13. března 2015 v hotelu Andel's. Podle organizátorů bylo cílem fóra získat kvalifikované názory na nové podmínky v sektoru mléka vyvolané zrušením kvót a měnícími se požadavky společnosti a spotřebitelů na způsob výroby mléka. Jedná se o vývoj evropského a globálních trhů s mlékem, o dopady nové situace na výrobce, zpracovatele a politiky, o vliv přísnějších požadavků ochrany zvířat na ekonomické ukazatele výroby mléka aj. Názory na uvedené a další problémy vycházely z pódiové diskuse s pozvanými

odborníky, z přednášek a z diskuse k jednotlivým tématům. Příspěvek uvádí některé názory doplněné aktuálními údaji s důrazem na problematiku zpracování mléka. Ekonomická data jsou z evropské měny na českou přepočítány v kursu 1 € = 25,00 Kč.

Abstract

Traditional "Milk forum" called "18 days before the end of quotas - the arrival on the market" for approximately 450 participants (of which ca 13% foreign) held on 12 and 13 March 2015 in Andels hotel. According to organizers, the goal was to get qualified opinions forum to the new conditions in the milk sector due to the abolition of quotas and the changing demands of society and consumers in the way of milk production.

It is the development of European and global markets for milk, the impact of the new situation for manufacturers, processors and politics, the impact of tighter requirements for the protection of animals at the economic indicators of milk production and others.

Opinions on this and other problems based on panel discussions with invited experts from lectures and discussions on particular topics.

This paper presents some views of current data, supplemented with an actualy data on milk processing. Economic data are from the European currency are translated at the exchange rate in the Czech 1 euro = 25.00 CZK

Úvodní poznámky německého ministra zemědělství

Poprvé v historii "Mléčného fóra" se jeho zahájení zúčastnil a slavnostní projev přednesl spolkový ministr zemědělství *Christian Schmidt.* Stručně pojednal o vlivu mléčných kvót na výrobu mléka v Německu od jejich zavedení v roce 1984, větší pozornost pak věnoval výrobě mléka v nastávajícím období bez kvót. Regulaci produkce kvótami charakterizoval jako situaci, kdy "trh s mlékem je nahrazen státem". Ve vztahu k mléčným kvótám upozornil mimo jiné na zatížení výrobců mléka, omezení produkce a relativně stabilní ceny mléka, méně intenzivní strukturální změny ve výrobě mléka při režimu kvót, nutnost úhrady postihu (*Super levy*) za překročení referenčního množství i za poslední kvótový rok, apod. Zrušením kvót mléka přejde víc odpovědnosti na chovatele dojených krav, úkolem státu bylo připravit účinnou záchrannou síť pro krizové situace. I nadále musí být pozornost zaměřena na ekonomiku výroby mléka a problematiku trhu, zejména při předpokládaném růstu výroby a vývozu mléčných výrobků. Podle názoru ministra bude trh s mlékem stále větší a lepší.

Pódiová diskuse

Pódiové diskuse moderované mluvčím Německého mlékárenského svazu (MIV) *dr. B. Börgermannem* se zúčastnili zástupci pěti institucí a firem. Jednalo se o vedoucí odboru ochrany zvířat Spolkového ministerstva zemědělství *dr. K. Kluge*, majitelku farmy (800 krav) a členku dozorčí rady Německé zemědělské společnosti *J. Siebers*, ekonomického redaktora časopisu "Der Spiegel" *A. Neubachera*, vedoucího politické komunikace Světové společnosti pro ochranu zvířat se sídlem v Berlíně *dr. L. Kocha* a předsedu dozorčí rady mlékárenského koncernu Deutsches Milchkontror GmbH (DMK) A. Kerlfelda.

Dr. Kluge ve svém vystoupení mimo jiné zdůraznila, že ochrana zvířat patří mezi požadavky moderní výroby mléka. Mezi diskutované problémy spojené s ochranou zvířat patří např. vazné ustájení, odrohování, porážky březích zvířat, zdravotní stav krav, přirozené podmínky chovu aj. Ke stejnému tématu dr. Koch konstatoval, že mezi problémy řešené v rámci ochrany zvířat patří šlechtění na vysokou užitkovost, krátký produkční věk dojnic, vazné ustájení, zásadám ochrany zvířat odporující postupy odrohování, vztah mezi velikostí stáda a možnostmi pastvy a další. Poněvadž ochrana zvířat není vždy levnou záležitostí, měli by se na její úhradě spotřebitelé podílet. Pohodu krav považuje za faktor rozhodující o úspěšnosti výroby mléka *J. Siebers*. Domnívá se ale, že spotřebitelé často nevědí, co pohoda krav je. Přitom se dá dobře měřit délkou ležení, dojivostí, zdravotním stavem, BCS indexem, dobou přežvykování, ukazateli plodnosti a dalšími.

Tab. 1 *Deset největších německých a evropských mlékárenských koncernů (2014)*

Poř. číslo	mlékárny německé			mlékárny evropské		
	název	mil. €[1] (2013) v Něm.	celkem	název	stát	mld. €[1] (2013)
1.	DMK	2 968	5 300	Nestlé[4]	Švý	21,3
2.	Theo Müller UG	1 489[2]	1 929[2]	Danone[4]	Fra	15,2
3.	Arla Food	1 450	9 850	Lactalis[4]	Fra	14,6
4.	FrieslandCampina	1 445	11 428	FrieslandCampina[5]	Niz	11,2
5.	Hochwald Foods	985	1 500	Arla Foods	Dán/Švé/Něm	9,4
6.	Bayernland Gruppe	725[3]	1 210[3]	Unilever[4]	Niz/V.B.	5,6
7.	Hochland	552	1 200	DMK[5]	Něm	5,3
8.	Meggle	400[3]	1 070	Sodiaal[5]	Fra	5,0
9.	Zott	380[3]	890[3]	Bongrain[4]	Fra	4,4
10.	Bongrain	311[2]	4 408	Theo Müller UG[4]	Něm	3,8

Pramen: MIV (2015).
Poznámky: 1) obrat; 2) rok 2012; 3) odhad; 4) soukromá firma; 5) družstevní podnik.

A. Neubacher vyslovil názor, že čím je znalost spotřebitelů o podmínkách zemědělské výroby menší, tím větší jsou jejich etické požadavky.

Základní ukazatele společnosti Deutsches Milchkontror (DMK) uvedl a její připravenost na období bez kvót charakterizoval *A. Kerfeld.* Společnost DMK, která je největším německým, sedmým evropským (tab. 1) a třináctým světovým koncernem zpracovávajícím mléko, vznikla fúzí mlékáren Humana a Nordmilch.

Přibližně 7 000 pracovníků ročně zpracovává kolem 6,7 miliardy kg mléka na kvalitní mléčné výrobky. Mléko nakupuje od více než 9 000 výrobců. V roce 2014 dosáhla skupina DMK při obratu kolem 5,3 miliardy € zisk 42 milionů €. O dobré přípravě této firmy na zrušení kvót svědčí investice ve výši přes 500 milionů € v posledních třech letech. Stejně jako v uplynulém počítá DMK i v nastávajícím období s růstem nákupu mléka až o 4 % ročně. Svým dodavatelům i nadále nabízí garantovaný odběr mléka. Na návratnosti vynaložených investicích, které řada výrobců vynaložila za účelem udržení trvalé výroby mléka, by se měli podílet i spotřebitelé.

Navazující diskuse se týkala aktuálních problémů výroby mléka, pouze její malá část se přímo týkala zrušení kvót a vlivu této skutečnosti na další vývoj produkce mléka v Německu (na objem a ceny produkce).

Přednášková část mléčného fóra

Přednáškovou část konference zahájil *K. H. Engel*, předseda vedení společnosti "Hochwald Foods GmbH" a předseda představenstva Svazu mlékárenského průmyslu (MIV). Uvedl, že z hlediska výroby mléka v Německu je možno považovat rok 2014 za úspěšný. Výroba mléka meziročně vzrostla o 3,1 % na více než 31 mil. tun, což je historicky nejvyšší roční objem jeho produkce. Ceny mléka v první polovině roku 2014 kolísaly kolem 37 centů za kg. Rychlejší růst výroby než poptávky po mléčných výrobcích měl za následek zřetelný pokles cen mléka ve druhé polovině roku 2014. Tento vývoj byl ovlivněn nižším exportem do Číny a embargem vyhlášeným Ruskem na mléčné výrobky z EU. Přes zrušení kvót je v začátku letošního roku v Německu patrný mírný pokles výroby mléka, přičemž očekávaný nárůst výroby bude zřejmě u některých výrobců zpomalen nižší cenou mléka. Prognózy vývoje trhu s mlékem pro rok 2015 jsou obtížné a málo spolehlivé. Ceny mléka mohou v závislosti na vývoji produkce kolísat mezi 30 až 31 centy za kg. Mezi pozitivní faktory dalšího vývoje patří předpokládaný růst spotřeby mléka a mléčných výrobků na obyvatele světa a signály o stabilizaci situace na trzích s mlékem. Za vývoj výroby mléka v Německu nebudou po zrušení kvót odpovědni pouze výrobci, ale i zpracovatelé, politici a další účastníci trhu s mlékem.

Historie mléčných kvót

O vývoji a účinnosti systému kvót mléka od jejich zavedení v roce 1984 do zrušení v roce 2015 podrobně pojednal *dr. W. Rüther*, ředitel Zemského sdružení výrobců mléka v Hannoveru. Před zavedením kvót se trh s mlékem v EU vyznačoval trvalými strukturálními přebytky. Odbyt byl tehdy garantován povinnými intervenčními nákupy (másla a SOM) a exportními dotacemi. Pokusy o snížení nadprodukce prémiemi na netržní mléko, změnou struktury výroby a zavedení dalších opatření nebyly úspěšné. Systém kvót situaci postupně zlepšoval, vyžadoval však časté a náročné korekce. Německé nařízení o mléčných kvótách z května 1984 mělo 33 novel. Mezi významné inovace patřilo např.:

- krácení objemu kvót převáděného dalším výrobcům mléka;
- stanovení horní hranice převáděného objemu mléka;
- vytvoření národní rezervy kvót;
- úpravy systému (převodu) kvót při hospodaření na pronajaté půdě;
- zavedení pronájmu (leasingu) kvót;
- krácení kvót při přerušení nebo zrušení podnikání v zemědělství;
- převod stanovené části převáděné kvóty do národní rezervy;
- zavedení saldování na úrovni mlékáren, později na spolkové úrovni;
- zrušení vazby kvót na půdu;
- zavedení burzy kvót

aj.

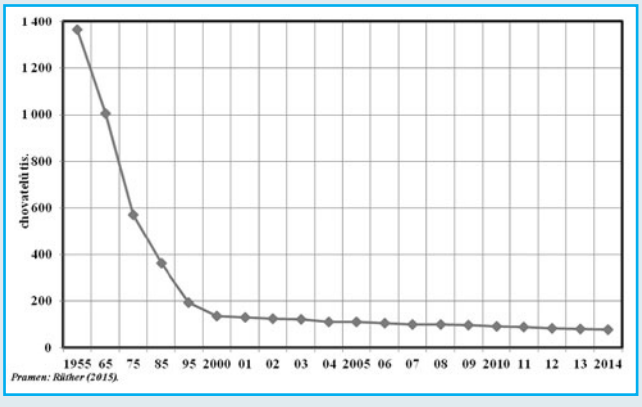

Graf 1 *Počet chovatelů dojnic v Německu*

Počty chovatelů dojených krav se v Německu snižovaly jak před, tak i po zavedení kvót (graf 1). V letech 1955 až 1985 se počet výrobců mléka snížil z přibližně 1 365 na 363 tis. (na 27 %), v letech 1985 až 2014 z 363 na 78 tis. (21 %) V prvním třicetiletém období se počet chovatelů ročně snižoval o 0,9 %, ve druhém stejně dlouhé periodě pak o 0,7 %. Před rokem 1995 se v jednom podniku s výrobou mléka chovalo v průměru méně než 25 dojnic, do roku 2015 se jejich počet zvýšil na 55 dojnic.

O tom, že zavedení a "provozování" systému kvót mléka nebylo levnou záležitostí, svědčí orientační údaje v tab. 2. Na nákladech převyšujících v Německu 15 miliard € za dobu platnosti kvót mají největší podíl (cca 6 mld. €) náklady na převody (nákup) kvót. Za dobu trvání burzy (2000 až 2015) se v Německu převedlo 71,2 tis. tun za 1,96 miliardy €. Při váženém průměru 28,2 centu (kolem

***Tab. 2** Odhad nákladů na systém kvót mléka*

Druh nákladů		odhad nákladů (mld. €)
odvod za překročení kvóty		1,9
náklady na převody kvót	v letech 1984 až 2000	4,0
	v letech 2000 až 2014	2,0
	celkem	6,0
odškodnění za redukci přidělených individuálních kvót		1,4
náklady na právní služby		?
náklady na aplikaci kvót v mlékárnách		
náklady na řízení kvót (EU, spolek, spolkové země)		
celkem		> 15,0

Pramen: Rüther (2015).

7,00 Kč) kolísaly na jednotlivých burzách (tři burzy za kalendářní rok) objemy prodaného mléka mezi 19 a 364 mil. kg při ceně 1 až 81 centů (0,25 až 20,25 Kč) za kg. Největší objem mléka byl prodán na vůbec poslední německé burze (2. listopadu 2014), což zřejmě souvisí s přípravou výrobců mléka na období bez kvót.

Druhou nejvyšší vykázanou položkou jsou odvody (postihy) za překročení národní kvóty (tab. 2).

Z 31 kvótových let bylo referenční množství v Německu překročeno v 21 letech. Za dobu platnosti kvót se jedná o 3 018 tis. tun a odvody ve výši 1 910 mil €. Z tab. 3 je patrno, že největší překročení národní německé kvóty (o 1 127 tis. tun a 37 % celkového překročení) a z něho vyplývající největší postih (314 mil. € a 16 %) připadá na poslední kvótový rok. Stejně jako u burzy kvót se i v případě překročení kvóty v posledním kvótovém roce zřejmě jedná o přípravu na výrobu mléka bez kvót. Postih za překročení kvót musí příslušné státy do rozpočtu EU zaplatit i za poslední kvótový rok, splátky však mohou rozdělit do období tří let.

V důsledku krácení individuálních kvót jednotlivým výrobcům (rozdělení většího objemu kvót než byla "německá" národní kvóta a krácení předepsané unií) bylo

***Tab. 3** Plnění kvót a odvody za jejich překročení v Německu*

Kvótový rok	plnění kvóty (tis. tun)	odvody (mil. €)	Kvótový rok	plnění kvóty (tis. tun)	odvody (mil. €)
1984/85	-22	62	2000/01	+250	89
1985/86	+296	67	2001/02	+149	53
1986/87	+635	77	2002/03	-90	0
1987/88	-243	38	2003/04	+362	129
1988/89	+500	62	2004/05	+403	134
1989/90	+344	79	2005/06	+202	62
1990/91	+280	64	2006/07	+9	3
1991/92	-443	0 ?	2007/08	+370	103
1992/93	-654	0 ?	2008/09	-273	0
1993/94	-630	0	2009/10	-614	0
1994/95	-471	0	2010/11	-208	0
1995/96	+10	7	2011/12	+39	11
1996/97	+380	135	2012/13	+24	7
1997/98	+316	114	2013/14	+588	164
1998/99	+202	72	2014/15	+1 127	314 ?
1999/00	+180	64	celkem	+3 018	1 910

Pramen: Rüther (2015).

v období 1984 až 1991 za 2 237 tis. tun kvóty vyplaceno producentům odškodnění ve výši 2,8 mld. DM (1,4 mld. €). Přesně nezjistitelné náklady připadají na právní služby spojené s kvótami, na aplikaci kvót v mlékárnách, na řízení celého systému kvót na unijní, spolkové a zemské úrovni a další.

Z analýzy účinnosti kvót vyplynulo, že:

- mléčné kvóty zlepšily ekonomickou situaci podniků zaměřených na výrobu krmiv;
- transfer peněz od aktivních výrobců mléka k držitelům kvót byl extrémně vysoký;
- náklady na regulaci produkce mléka představovaly pro sektor mléka značnou finanční zátěž;
- strukturální vývoj podniků s výrobou mléka pokračoval i v období platnosti kvót;
- v Německu nebylo možno udržet vazbu kvót mléka na půdu, proto pokračovala koncentrace;
- regulace prostřednictvím kvót zabránila výrazným strukturálním změnám.

Trh s mlékem po skončení kvót

M. Wohlfahrt, ředitelka berlínského Ústředního zpravodajství o trhu s mlékem (ZMB), podrobně ve své přednášce pojednala o aktuální situaci a výhledu trhu s mlékem v Německu, v EU a ve světě. Uvedla, že mimořádně silné zvýšení nabídky mléčných výrobků exportními státy vyvolalo ve druhé polovině roku 2014 silný tlak na snížení cen, začátkem roku 2015 se ceny mléčných výrobků zotavily. Pozitivní vliv na exporty mléčných výrobků ze států EU má slabé euro, přičemž aktuální zvýšení cen mléčných výrobků snižuje propad farmářských cen mléka. Rok 2014 v produkci mléka stručně charakterizovala následovně:

- prodej mléka ke zpracování dosáhl v Německu rekordního objemu 31,4 mil. tun (+3,5 %);
- výroba mléka vzrostla v EU o nadprůměrných 4,6 %, ve světě pak o cca 20 mil. tun;
- světový obchod a exporty mléčných výrobků dosáhly rekordních objemů;
- exporty hlavních výrobků z EU dosáhly (kromě sýrů) rekordních hodnot;

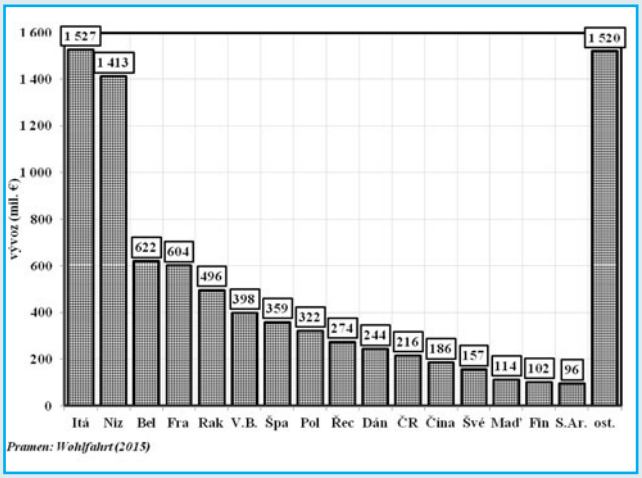

***Graf 2** Hlavní exportní země pro německé mléčné výrobky*

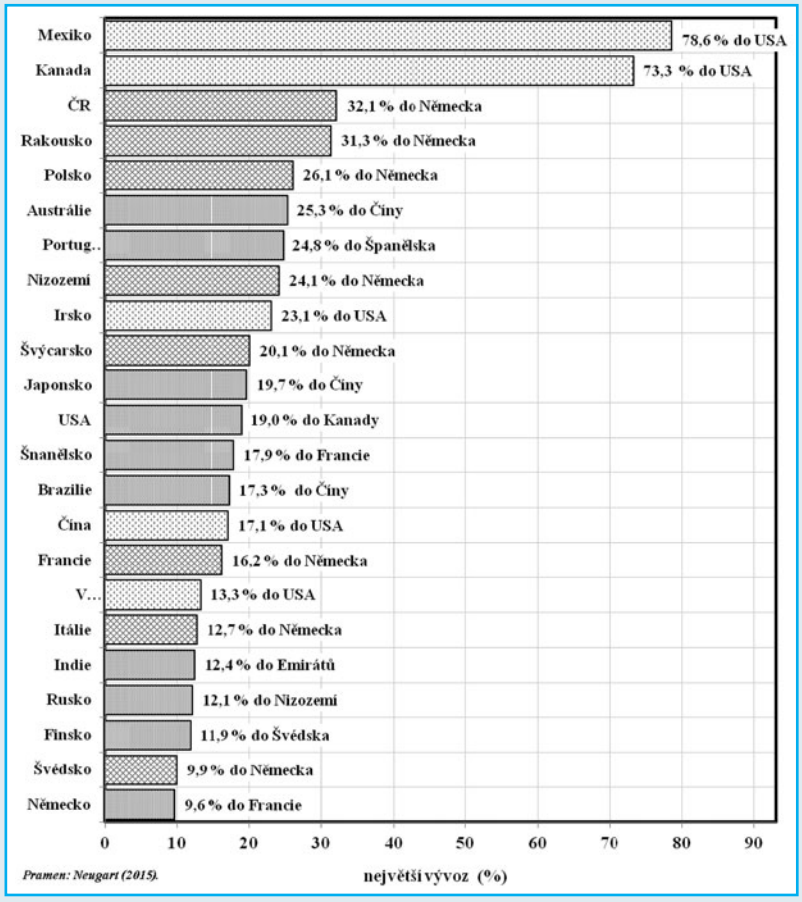

Graf 3 *Hlavní exportní destinace vybraných států (% z celkových vývozů)*

- zvýšil se export mléčných výrobků z Německa na 8,65 mld. € (graf 2);
- po příznivém vývoji v první polovině roku se světové ceny výrazně snížily;
- poptávka po mléčných výrobcích z Číny a z Ruska zřetelně poklesla;
- ceny mléka průběžně klesaly, v průměru se ale udržely mírně pod úrovní předchozího roku.

Růst výroby mléka v EU v roce 2014 o 4,6 % považuje autorka za výjimečný, ovlivněný především neobvykle dlouhou periodou vysokých cen a příznivými klimatickými podmínkami.

Strategie pro období bez kvót je v různých státech rozdílná. Nejčastěji se jedná o:

- smlouvy na konkrétní objemy mezi mlékárnou, výrobci mléka a jejich sdruženími. Obvykle zahrnují nasmlouvaný objem mléka, ve Francii existují dlouhodobé smlouvy na dohodnutý objem dodávek, v některých případech obsahují i dohodnuté ceny A a B;
- plánování dodávek mléka na základě průzkumu trhu;
- investice k nárůstu zpracovatelských kapacit mléka především k výrobě sušených mlék, sýrů a zhodnocení syrovátky a ke zvýšení exportu mléčných výrobků. S touto strategií se uvažuje např. v Německu, Nizozemí, Irsku, Dánsku a dalších státech;
- strategii zvyšování výroby mléka. Uplatňuje se např. v Irsku, kde vládní program počítá se zvýšením produkce mléka do roku 2020 o 50 %.

Již zhruba deset let lze pozorovat vysokou variabilitu cen mléka a mléčných výrobků. Tato skutečnost je ovlivněna poměrně rovnovážným stavem na trhu, přičemž ale nabídka a poptávka nerostou vždycky shodným tempem. Jsou ovlivňovány mimo jiné ročním obdobím, počasím a určitým reakčním časem na změny produkce.

Německé hospodářství a mezinárodní obchodní vztahy

Mezinárodní obchodní vztahy byly předmětem vystoupení *F. Neugarta*, vedoucího odboru zahraniční hospodářské politiky a práva Německé průmyslové a obchodní komory v Berlíně. Poukázal na význam mezinárodního obchodu nejen s agrárními komoditami pro vyspělé státy, jako jsou např. Německo a USA, na výsledky mezinárodních jednání o obchodních vztazích na celosvětové úrovni a na problémy, které tato jednání brzdí. V Německu je třetina pracovních míst vázána na export. Proto jsou stabilní obchodní podmínky a odbourávání obchodních bariér významnými faktory podnikání. V průběhu příštích deseti let se 90 % světového růstu výroby uskuteční v mimoevropských státech. Proto i hospodářská budoucnost evropských států závisí na udržení stávajících a získání nových trhů. Snahy o odbourání obchodních bariér a definování obchodních pravidel prostřednictvím Světové obchodní organizace (WTO) jsou již řadu let neúspěšné. Protekcionalismus se zvyšuje především od hospodářské a finanční krize. Proto EU vyjednává hlavně bilaterární obchodní dohody s významnými partnery. Odbourání bariér v transatlantickém obchodě by vytvořilo potenciál k navázání dalších obchodních vztahů, k dosažení intenzivnějšímu růstu a k vytvoření nových pracovních míst. Současně by příslušné smlouvy byly příkladem a liberalizačním impulsem na globální úrovni.

S obchodním ročním obratem kolem 140 miliard € je hospodářství USA a Německa úzce provázáno. USA jsou pro Německo druhým a Německo pro USA šestým

Tab. 4 *Pozice EU a USA z hospodářského hlediska ve světě (%, svět = 100)*

Ukazatel	USA	EU	celkem
počet obyvatel	4,5	7,2	11,7
agrární produkce	6,3	9,9	16,1
obchod se zbožím	13,0	15,5	28,5
obchod se službami	12,0	17,6	29,6
průmyslová produkce	15,6	20,8	36,4
HDP (v kupní síle)	18,5	20,3	38,9
hodnota akcií[1)]	34,7	16,8	51,5
produkce sektoru služeb	27,1	27,2	54,3

Pramen: Neugart (2015).
Poznámka: 1) akciových společností notovaných na burze.

největším exportním trhem. V USA má sídlo 580 tis. německých a v Německu 598 tis. amerických firem. Fakt, že se jedná o hospodářské velmoci, potvrzují i údaje v grafu 3 znázorňující destinace, do kterých směřují největší podíly exportů z vybraných států. Z 23 států světa je pro 8 (včetně ČR) hlavní exportní destinací Německo a pro 5 USA. Pozici EU a USA ve světě z hospodářského hlediska charakterizují údaje v tab. 4.

Přednáška byla doplněna řadou grafů a tabulek pojednávajících o vývoji světového obchodu a ekonomickém růstu, názorech expertů na problematiku mezinárodního obchodu, předmětu a výsledcích multi - a bilaterálních obchodních jednání apod.

Termínované obchody s obilím a mlékem

R. Theise, obchodní a burzovní makléř firmy H. Jürgen Kiefer v Bad Kreuznach přednesl referát "Co se může sektor mléka naučit z termínovaných obchodů s obilím?". Konstatoval, že od začátku nového století vykazují mezinárodní trhy s obilím trvalý růst spotřeby. Na tento vývoj reaguje agrární sektor zvýšením výroby. Nižší sklizeň v některé z hlavních producentských oblastí má za následek okamžité zvýšení cen v celosvětovém měřítku. A na tuto změnu v tvorbě světových cen reagovala řada účastníků trhu příliš pozdě. Dlouhodobý přebytek obilí na trhu skončil. Důsledky tohoto stavu jsou dramatické. Někteří výrobci se dostali do ekonomické ztráty, další z ekonomických důvodů skončili. Jen pozvolna se za této situace prosazovala termínová burza obilí, která je instrumentem vhodným k řešení této situace.

Tab. 5 *Investice do farmy s výrobou mléka*

Období	investice např. do
2004/05 až 2005/06	boxového ustájení pro 1 000 dojnic, oplocení areálu modernizace reprodukční stáje krmného míchacího vozu a nákupu kvóty
2007/08 až 2008/09	skladů krmiv a novostavby průjezdného sila na 25 tis. tun siláže nové stáje pro mladý skot plochého hnojiště
2009/10 až 2010/11	novostavby zásobníku na 25 tis. m^3 kejdy nové výstavby výběhu a kafilerního boxu krmného míchacího vozu, nákupu kvóty a větrání stáje
2013/14	novostavby dvou stájí pro 2 x 600 krav dojírnou (karusel DeLaval s 60 místy) dvou zásobníků s kapacitou 12 tis. m^3 kejdy, průjezdné silo bioplynové stanice (250 kW)

Pramen: Reiß (2015).

Před obdobnými dramatickými změnami se aktuálně nachází sektor mléka. Některé zásady budou radikálně změněny, jiné obnoveny a ponechány v platnosti, další pak zmizí. Je však nutno dodržet zásadu o správném "ošetření" slabých míst. Patří mezi ně i termínová burza. Jedná se např. o odstranění obav, seznámení se s funkcí a možnostmi jejího využití, nabídku a poptávku z hlediska ceny, místa a času aj. Tento proces by se měl realizovat co nejdříve.

Můj podnik a moje mlékárna po kvótách

Předseda představenstva rodinné farmy "Heideland" R. Reiß podrobně hovořil na téma "Můj podnik po kvótách". Uvedl, že příprava na výrobu mléka bez kvót nemohla být jednorázovou akcí. Jednalo se o dlouhodobý proces, který byl v této rodinné firmě završen v období 2013/14 ukončením výstavby nové stáje a dalších objektů a zařízení (tab. 5).

Vysoké investice (tab. 6) spolu s řadou organizačních a dalších opatření v rostlinné a živočišné výrobě vytvořily předpoklady pro úspěšnou produkci mléka.

Tab. 6 *Investice do výroby mléka na farmě Heideland*

Investiční akce		náklady	
		tis.	mil. Kč[1)]
stáje včetně venkovních objektů, kanceláří a školícího střediska		6 877	171,9
bioplynová stanice		967	24,2
dva zásobníky na kejdu		438	11,0
trafostanice		120	3,0
náklady	Celkem	8 402	210,1
	na stájové místo	7 000	175 tis. Kč

Pramen: Reiß (2015).

Podnik hospodaří na 2 003 hektarech zemědělské půdy (1 140 ha orné půdy a 863 ha TTP) a chová 2 250 kusů skotu, z toho 1 150 dojených krav. Při průměrné dojivosti 10 618 kg mléka na krávu (33,5 kg na den) v roce 2014 byla obměna stáda nižší než 34 % a věk při prvním otelení odpovídal 25 měsícům. Chovatelé jsou si vědomi odpovědnosti za rozvoj sektoru mléka, a proto investují i do pohody zvířat. Jedná se např. o zlepšování podmínek chovu. Rostoucí požadavky společnosti na pohodu zvířat mají za následek zvýšení nákladů na chov dojnic. Proto musejí být spotřebitelé ochotni se na úhradě vyšších standardů pohody zvířat podílet. Odpovědnost za výrobu mléka v bezkvótovém období nebudou mít jen chovatelé dojnic, ale ve zvýšené míře i mlékárny.

Na obdobné téma - Moje mlékárna po kvótách - hovořil *H. Holtorf*, ředitel a společník firmy frischli Milchwerke GmbH. Podle jeho názoru bude období po kvótách charakterizováno velkou variabilitou cen, obtížným prognózováním a nerovnoměrným vývojem. Výrobce mléka informoval, že jejich mlékárna:

- má roční obrat kolem 500 mil. €, zaměstnává 650 pracovníků a zpracovává 850 mil. kg mléka nakupovaného od 1 300 výrobců;
- je připravena na vývoj bez kvót, resp. na zvyšování nákupu mléka do roku 2021 (graf 4);
- je si vědoma rizik, a proto má vypracovanou odpovídající strategii;
- může a chce tuto strategii výrobcům mléka vysvětlit;
- chce výrobce seznámit s kvalitou a bezpečností celého řetězce výroby;

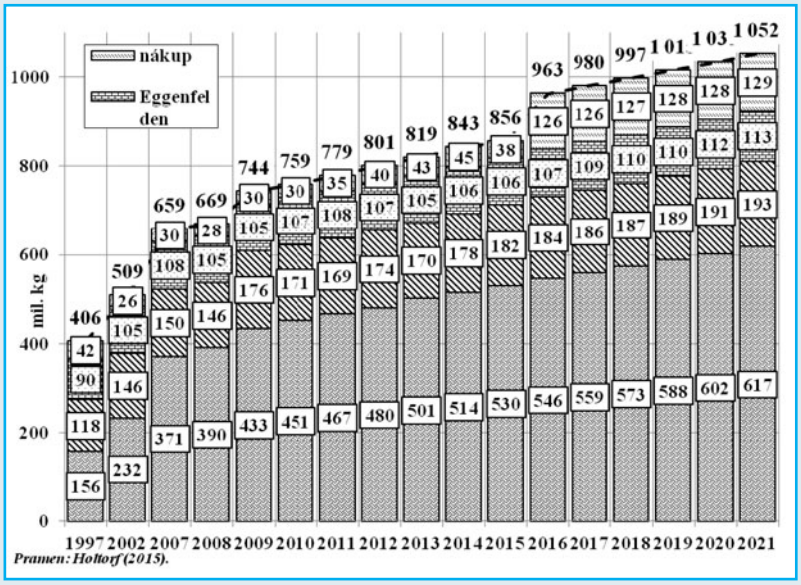

Graf 4 *Zpracování mléka v koncernu frischli (1997 až 2021)*

- je flexibilní, nikoliv však skokově;
- vyplácí za mléko srovnatelnou a současně o něco vyšší cenu.

Hlavním cílem podnikatelské strategie koncernu frischli je udržení samostatného podnikání. Mezi předpoklady jeho dosažení patří pojištění rizik, zajištění likvidity a rentabilní výroba.

Trhy vyznačující se vysokou variabilitou cena a nepředvídatelným vývojem vyžadují:

- jasné strategické plánování;
- zohlednění nejistoty a nemožnosti spolehlivého odhadu vývoje;
- nepřetržité hodnocení různých dopadů a vlivů;
- respektování specifických požadavků dílčích trhů;
- vybudování exportních trhů v Evropě pro "Food Service Sortiment";
- využití šancí v Africe a v Asii;
- připravenost pro kooperaci, resp. její aktivní vyhledávání;
- spolupráci s výrobci mléka (dlouhodobá spolupráce vycházející z oboustranné důvěry, koncentrace výrobců a růst podniků, zaměření na vytváření přidané hodnoty;
- poskytování dalších služeb výrobcům mléka.

V rychle se vyvíjejících a měnících podmínkách ve světě se otevírají možnosti, které mohou být v rámci spolupráce mlékáren a výrobců mléka úspěšně využity.

Výroba mléka v Evropě a ve světě

V závěrečném vystoupení pojednal J. F. Baines, prezident Evropského sdružení pro obchod s mlékem "Eucolait" se sídlem v Belgii, o výrobě mléka v Evropě a ve světě. V letech 1984 až 2014 se v celosvětovém měřítku zvýšila výroba mléka o 160,2 mil. tun a 32 % na 661,2 mil. tun (tab. 7).

Největší absolutní přírůstky vykázaly Indie (101,8 mil. tun), EU (45,5 mil. tun) a (Čína (36,4 mil. tun), největší relativní nárůsty pak Čína (o 1 402 %), Indie (o 263 %) a Nový Zéland (o 186 %). Největší pokles výroby (o téměř 25 mil. tun a 46 %) vykázalo Rusko.

Deset států unie, kterých se zavedení kvót mléka v roce 1984 týkalo, zvýšilo do roku 2014 produkci mléka o 8 311 tis. tun a 8 % na 109,7 mil. tun. Největší absolutní růst (o 7 071 tis. tun a 29 %) vykázalo Německo, největší relativní růst (o 51 % a 208 tis. tun) pak Řecko (tab. 8).

Prodej mléka všech 28 států EU dosáhl v roce 2014 celkem 146 863 tis. tun, což je o 47 451 tis. tun a 47 % více než činil prodej mléka deseti států unie v roce 1984.

Vzhledem k dlouhodobé nadprodukci výroby mléka v EU v uplynulém období (soběstačnost 109 až 112% v letech 2010 až 2014, ZMB Jahrbuch Milch, 2014) a k jejímu očekávanému zvýšení v období bez kvót se výroba mléka v EU bez exportu mléčných výrobků neobejde. Hlavními "světovými" exportéry mléčných výrobků jsou Nový Zéland, EU a USA. Ročně exportují kolem 97, 11 a 10 % mléčných výrobků, přičemž jejich podíl na světovém exportu dosahuje přibližně 23, 18 a 10 %. Jejich hlavní exportní destinace uvádí tab. 9:

Tab. 7 *Výroba mléka ve světě*

Stát(y)	1984 (tis. tun)	2014 (tis. tun)	rozdíl	
			tis. tun	%
Indie	38 700	140 500	+101 800	+263
EU	101 412	146 863	+45 451	+45
Čína	2 596	38 984	+36 388	+1 402
USA	61 394	93 531	+32 137	+52
Nový Zéland	7 617	21 762	+14 145	+186
Argentina	5 533	11 404	+5 871	+106
Austrálie	6 087	9 700	+3 613	+59
Kanada	8 096	8 535	+439	+5
Rusko	54 534	29 900	-24 634	-45
ostatní státy	215 000	160 000	-55 000	-26
svět celkem	500 969	661 179	+160 210	+32

Pramen: Baines (2015).

Tab. 8 *Dodávky mléka za dobu platnosti kvót*

Stát(y)	1984 (tis. tun)	2014 (tis. tun)	rozdíl	
			tis. tun	%
Francie	26 100	25 337	-763	-3
Německo	24 304	31 375	+7 071	+29
V. Británie	15 762	14 829	-933	-6
Nizozemí	12 525	12 468	-57	0
Itálie	8 266	10 153	+1 887	+23
Irsko	5 585	5 822	+237	+4
Dánsko	5 033	5 112	+79	+2
Belgie	3 133	3 702	+569	+18
Řecko	411	619	+208	+51
Lucembursko	293	306	+13	+4
celkem	101 412	109 723	+8 311	+8

Pramen: Baines (2015).

Tab. 9 *Hlavní exportní destinace mléčných výrobků (% z exportů celkem)*

z EU do		z USA do		z Nového Zélandu do	
USA	9,8	Mexika	22,4	Číny	27,8
Alžírska	7,6	Číny	10,0	USA	6,5
do Ruska	7,3	Kanady	7,1	Arabských Emirátů	4,7
Číny	6,5	Japonska	6,5	Japonska	4,4
Saudské Arábie	3,9	Jižní Koreje	6,2	Malajsie	3,8
Japonska	3,6	Filipín	5,9	Alžírska	3,7
Švýcarska	3,5	Indonésie	4,3	Saudské Arábie	3,6
Nigérie	2,8	Vietnamu	3,8	Indonésie	3,3
Egypta	2,7	Malajsie	2,6	Filipín	3,0
Indonésie	2,7	Austrálie	2,4	Austrálie	2,9
ostatních států	49,6	ostatních států	28,8	ostatních států	36,3

Pramen: Baines (2015).

Z komplexní analýzy vyplynulo, že přes trvalý růst výroby mléka se EU nedaří udržovat krok s dalšími světovými regiony. Příznivější podmínky a politické aspekty stimulují výrobu mléka v jiných regionech než v Evropě. Proto je v této oblasti významná činnost firmy Eucolait, která zastupuje obchodní zájmy 500 podniků v 16 státech EU a pozitivně ovlivňuje mezinárodní obchod s mléčnými výrobky. Přes sílící konkurenci bude v evropských státech i po zrušení kvót existovat značný potenciál k exportům mléčných výrobků. Poněvadž poptávka po mléce se nebude systematicky přizpůsobovat nabídce, stane se variabilita cen součástí celého systému.

Závěry z mléčného fóra

Konferenci a celé VI. Berliner Milchforum 2015 ukončil *U. Folgart,* viceprezident Německého svazu zemědělců (DBV). Poukázal na poměrně příznivou pozici německého sektoru mléka těsně před zrušením kvót a na pozitivní vyhlídky do budoucnosti, resp. po zrušení kvót. Současně upozornil na problémy, které vyžadují další odborné a politické diskuse. Jedná se např. o další zlepšování podmínek pro chovaná zvířata, novelu nařízení o hnojivech, aj.

Přesto, že skončení mléčných kvót v EU bylo hlavním mottem jednání mléčného fóra 2015, pozornost přednášejících a diskutujících byla více zaměřena na aktuální problémy chovu skotu a výroby mléka než na končící kvóty. Důvodem byla zřejmě dlouhodobá a úspěšně zakončená příprava všech účastníků výroby mléka v Německu na situaci bez kvót. Stejně jako v mnoha dalších státech je i v Německu uvažováno s výraznějším růstem výroby mléka. Signalizuje jej např. rekordní překročení národní německé kvóty mléka v posledním kvótovém roce a největší objem převodů kvóty na poslední burze v listopadu 2014. Příznivou zprávou je skutečnost, že současně s větší nabídkou mléka se očekává adekvátní zvyšování poptávky po mléčných výrobcích v důsledku růstu světové populace a životní úrovně obyvatelstva. Na trhu s mlékem se očekává mimo jiné větší variabilita cen mléka a mléčných výrobků a menší spolehlivost případných prognóz vývoje trhů a cen. Se zřetelem na uvedené a další skutečnosti, zejména pak na politickou podporu agrárního sektoru, jsou vyhlídky a očekávání německých výrobců mléka, mlékáren a spotřebitelů na situaci bez kvót ve většině případů pozitivní.

Seznam literatury je k dispozici u autorů příspěvku.

Příspěvek byl zpracován v rámci řešení projektu NAZV č. QJ1210301 řešení projektu MZERO0714.

Přijato do tisku 20. 3. 2015
Lektorováno 2. 4. 2015

INFORMACE

ČEŠI VĚŘÍ LÉKŮM MÍSTO PREVENCE. ŠPATNĚ JEDÍ A NEHÝBOU SE.

V potravě nepřijímají dost vápníku, hořčíku, draslíku a selenu. Doba života se sice prodlužuje, ale roky navíc tráví nemocní.

Češi jsou nemocní, protože se stravují nepravidelně a jejich jídelníček je nevyvážený. Ve stravě mají nadbytek nezdravých tuků, cukru, soli a naopak málo ovoce a zeleniny. K tomu mají také málo pohybu, uvedla na dnešním workshopu Akademie zdravého životního stylu lékařka Marie Nejedlá z iniciativy Vím, co jím a piju.

Nadváhou a obezitou trpí v Česku přes 57 procent dospělých, přibývá diabetiků, lidí s vysokým tlakem a více je i případů rakoviny. Doba dožití se sice prodlužuje, roky navíc jsou ale prožité v nemoci, varovala lékařka.

Většina Čechů podle ní podceňuje rizikové faktory životního stylu a spoléhá na lékaře a léky. "Čechům se nechce předcházet nemocem a starat se o své zdraví. Tato cesta je přitom méně finančně nákladná než následná léčba v nemocnici," řekla.

Oproti doporučením Světové zdravotnické organizace (WHO) je v Česku zvýšený příjem tuků a jednoduchých cukrů, u mužů i cholesterolu a sodíku. Příjem vápníku, hořčíku, draslíku a selenu je naopak nižší. Pro cholesterol byl výživový cíl splněn jen u dětí a žen, splněn nebyl u vlákniny, ovoce a zeleniny a soli. Příjem sodíku překročili Češi oproti doporučení téměř trojnásobně. S výběrem výživově hodnotných potravin poradí podle Nejedlé logo Vím, co jím. "Jediným pohledem na obal zjistíte, že produkt má nízký obsah rizikových živin, jako je sůl, jednoduchý přidaný cukr a trans mastné kyseliny. Mnohé potraviny s tímto logem mají i vyšší obsah vlákniny, která je pro tělo nedocenitelná," řekla lékařka.

Pro zvýšení příjmu vápníku, který je důležitý pro zdravé kosti, je podle výživové poradkyně Karolíny Hlavaté vhodné pravidelně pít mléko a jíst mléčné výrobky, přednostně méně tučné. "Denně tři porce mléka, mléčných výrobků a sýrů, přičemž jedna porce je 250 mililitrů mléka či kefíru, 200 gramů jogurtu, 55 gramů sýra," upřesnila. Pro zvýšení příjmu selenu doporučila ořechy, vnitřnosti a mořské ryby, pro zvýšení příjmu jódu mořské ryby, korýše, mléko a mléčné výrobky.

(přejato z webu http://zpravy.aktualne.cz/domaci/jime-nepravidelne-a-spatne-proto-jsme-nemocni/r~4895c4bed46111e4bc74002590604f2e/)